

Bruxelles, 10. studenoga 2021.
(OR. en)

13196/1/21
REV 1

COH 59

NAPOMENA

Od:	Predsjedništvo
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Predmet:	Doprinos programâ kohezijske politike oporavku, konkurentnoj održivosti, zelenoj i digitalnoj tranziciji, otpornosti te gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji – izazovi i prilike u narednim godinama = rasprava o politikama

Na sastanku Vijeća za opće poslove posvećenom kohezijskoj politici koji će se održati 18. studenoga ministri i ministrice nadležni za kohezijsku politiku pozivaju se da pruže dodatne političke smjernice o doprinosu programâ kohezijske politike oporavku, konkurentnoj održivosti, zelenoj i digitalnoj tranziciji, otpornosti te gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji – izazovima i prilikama u narednim godinama, na temelju dokumenta predsjedništva navedenog u Prilogu ovoj napomeni.

Pripremni dokument – Vijeće za opće poslove (kohezija) 18. studenoga 2021.***Doprinos programâ kohezijske politike oporavku, konkurentnoj održivosti, zelenoj i digitalnoj tranziciji, otpornosti te gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji*****Izazovi**

Tijekom posljednjih desetljeća regionalne nejednakosti diljem EU-a smanjuju se uz primjetnu konvergenciju razina BDP-a. Međutim, zbog posljedica gospodarske i financijske krize 2008. napredak je od tada neujednačen, a kriza uzrokovana bolešću COVID-19 stvorila je nove poremećaje. Osobito, iako je konvergencija u istočnim državama članicama i dalje snažna, u odnosu na EU došlo je do pada u mnogim regijama sa srednjim prihodima na jugu EU-a i nekim regijama u sjeverozapadnim državama članicama, što pokazuje da se napredak može poništiti.

Kohezijska politika znatno je doprinijela smanjenju mnogih od tih nejednakosti. Službe Komisije procjenjuju da su programi kohezijske politike u razdoblju 2014. – 2020. imali znatan utjecaj na BDP po stanovniku, posebno u slabije razvijenim regijama, u kojima se očekuje porast od dodatnih 2,6 %. Predviđanja upućuju na to da će se jaz između najbogatijih i najsiromašnijih regija (svaka od tih kategorija predstavlja 10 % stanovništva EU-a) smanjiti za 3,5 %.

Pandemija bolesti COVID-19 donijela je niz prethodno nezamislivih izazova za teritorijalnu koheziju EU-a općenito. Budući da je još prerano da bi se u potpunosti ocijenio utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na regije EU-a, početne procjene upućuju na to da će pandemija najviše pogoditi južne regije EU-a, a posebno one s velikim udjelom dodane vrijednosti u trgovini na veliko i malo, prometu i pružanju smještaja.

Čak i prije krize uzrokovane bolešću COVID-19 gospodarstvo EU-a suočilo se s nekoliko dugoročnih strukturnih izazova. Neki od njih postat će još izraženiji u narednim godinama. Osobito, brzo starenje društva u konačnici će smanjiti ponudu radne snage, a time i potencijal EU-a za rast. Slab rast produktivnosti i dalje je prepreka rastu, a EU zaostaje za Kinom i Sjedinjenim Američkim Državama u procesu digitalne transformacije. Slabije obrazovana radna snaga također koči gospodarski rast i otežava hvatanje koraka kad je riječ o produktivnosti. Naposljetku, klimatska tranzicija sa svojim nejednakim teritorijalnim učinkom prouzročit će znatne društvene i gospodarske troškove.

Regije EU-a nisu samo neravnomjerno osjetljive na te izazove, već su i neravnomjerno opremljene za njihovo prevladavanje. To bi moglo dovesti do povećanja nejednakosti u narednim godinama. Osobito, trenutačna depopulacija prvenstveno pogađa istočne regije EU-a i dio južnih regija. Tranzicija prema klimatski neutralnom gospodarstvu utjecat će na područja koja uvelike ovise o rudarstvu i ekstrakciji te industrijama s visokim emisijama ugljika i energetske intenzivnim industrijama, što potvrđuje smislenost mehanizma za pravednu tranziciju. Očekuje se da će porast cijena ugljika i energije također pogoditi najudaljenije regije jer će se povećati njihovi troškovi povezivanja s unutarnjim tržištem.

Ruralna su područja općenito posebno osjetljiva. Njihovo je stanovništvo već sad u prosjeku starije od stanovništva u gradovima i predgrađima gradova. Ti demografski trendovi, zajedno s nedostatkom povezanosti, izazovima u pogledu infrastrukture i produktivnosti te slabim pristupom javnim uslugama, uključujući obrazovanje i skrb, mogu doprinijeti manjoj privlačnosti ruralnih područja kao mjesta za život i rad.

Stoga je ključno ojačati otpornost regionalnih gospodarstava EU-a i poboljšati njihovu sposobnost reagiranja na asimetrične šokove. Pandemija je osobito istaknula da su regije koje uvelike ovise o samo nekoliko proizvodnih ili uslužnih sektora posebno osjetljive. Bit će potrebna daljnja diversifikacija regionalnih gospodarskih aktivnosti, usmjerena strategijama pametne specijalizacije, ulaganjima u obrazovanje i cjeloživotno učenje te stalnom potporom pokretačima gospodarskog rasta koji je održiv u budućnosti.

Prilike

Kako bi se suočili s tom dosad nezabilježenom kombinacijom izazova u narednim godinama suzakonodavci su dogovorili velik paket financijske potpore kombinacijom sredstava iz instrumenta Next Generation EU i višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021. – 2027. Pravilnim povezivanjem dostupnih komplementarnih instrumenata i djelotvornih koordinacijskih mehanizama države članice moći će maksimalno iskoristiti koristi preostalih kohezijskih sredstava za razdoblje 2014. – 2020., inicijative REACT-EU, Mehanizma za oporavak i otpornost te novih dodijeljenih sredstava u okviru kohezijske politike za razdoblje 2021. – 2027., uključujući sredstva iz Fonda za pravednu tranziciju. Ta kombinacija instrumenata omogućit će državama članicama da svoja gospodarstva i društva učine otpornijima i pripravnijima za budućnost, a istodobno će se doprinijeti zelenoj i digitalnoj tranziciji.

Međutim, stvaranje jačeg i otpornijeg EU-a u cjelini uspjeh će samo ako nitko i nijedna regija ne budu zapostavljeni. Bez tog ugrađenog jamstva solidarnosti postoji rizik od neuravnoteženog i neodrživog rasta te narušavanja povjerenja u demokraciju, europske vrijednosti te sam europski projekt.

Stoga je ključno pozabaviti se pitanjem „zapostavljenih mjesta” u kojima su globalizacija i tehnološke promjene možda ostavile nasljeđe deindustrijalizacije, uništavanja okoliša i niske razine vještina. Isto tako, iznimno je važno ojačati ulogu manjih gradova kako bi mogli djelovati kao regionalni centri koji podupiru susjedna ruralna područja, omogućiti pristup nizu javnih i privatnih usluga i stvoriti nove gospodarske perspektive za slabije razvijene i udaljene regije. To podrazumijeva i iskorištavanje mogućnosti u ruralnim područjima na temelju njihovih prirodnih bogatstava, kao što su prirodni resursi, posebno za, među ostalim, obnovljivu energiju, biogospodarstvo, održivu proizvodnju i preradu hrane te turizam. Glavni pokretači uspješnog suočavanja s tim izazovima odnose se na poboljšanu povezivost, snažniju diversifikaciju gospodarskih aktivnosti, veću okolišnu i društvenu otpornost te otpornost na klimatske promjene, u kontekstu osnaženih lokalnih zajednica.

Potporna lokalnim politikama, koje se temelje na prilagođenim strategijama teritorijalnog razvoja i ukorijenjene su u učinkovitim partnerskim mehanizmima, oduvijek je bila temelj modela upravljanja kohezijskom politikom. Međutim, potrebni su učinkoviti koordinacijski mehanizmi s drugim instrumentima EU-a, posebno s Mehanizmom za oporavak i otpornost, koji imaju različite ciljeve i načine provedbe.

Pitanja za raspravu

- Kako kohezijsku politiku kombinirati s drugim instrumentima EU-a kako bi se dodatno smanjile nejednakosti u razvoju te srednjoročno i dugoročno povećala otpornost?
 - Kako na odgovarajući način zadovoljiti različite potrebe pojedinih regija i područja te provedbu fondova EU-a približiti korisnicima i građanima?
-